

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 1992/7

Karar Sayısı : 1992/2

Karar Günü : 28.1.1992

R.G. Tarih-Sayı :12.03.1992-21169

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN : İzmir 1. İş Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU : 5.5.1983 günlü, 2822 sayılı "Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunu"nun 9. maddesinin üçüncü fıkrasının Anayasa'nın 10., 18., 48/1., 49. ve 53. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptali istenilmektedir.

I- OLAY :

Davacı şirketin İşyerinde hizmet akdiyle çalışan davalının bu İşyerinden istifa ederek ayrılmasından sonra, davacı ile Türk Harb-İş Sendikası arasında imzalanan toplu İş sözleşmesi hükümleri uyarınca davalıya ödenen ücret farkının geri verilmesi istemiyle açılan davada, davalı vekilinin Anayasa'ya aykırılık savının ciddi olduğu kanısına varan İzmir 1. İş Mahkemesi, 2822 sayılı Yasa'nın 9. maddesinin üçüncü fıkrasının iptali istemiyle 17.1.1992 tarihinde Anayasa Mahkemesi'ne başvurmuştur.

III- YASA METİNLERİ :

A. iptali istenen Yasa Kuralı :

5.5.1983 gününde kabul edilip 7.5.1983 günlü, 18040 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2822 sayılı Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunu'nun İtiraz konusu hükmü içeren 9. maddesi şöyledir:

"Taraf sendika üyeliğinden ayrılma, çıkarılma veya üye olmanın sonuçları :

MADDE 9- Toplu İş sözleşmesinden taraf İşçi sendikasının üyeleri yararlanırlar.

Toplu İş sözleşmesinin imzalanması tarihinde taraf sendikaya üye olanlar yürürlük tarihinden, imza tarihinden sonra üye olanlar ise üyeliklerinin taraf İşçi sendi-kasınca İşverene bildirildiği tarihten itibaren yararlanırlar.

Toplu İş sözleşmesinin imzası sırasında taraf İşçi sendikasına üye bulunmayanlar, sonradan İşyerine girip de üye olmayanlar veya imza tarihinde taraf İşçi sendikasına üye bulunup da ayrılanlar veya çıkarılanların toplu İş sözleşmesinden yararlanabilmeleri, toplu iş sözleşmesinin tarafı İşçi sendikasına dayanışma aidatı ödemelerine bağlıdır. Bu hususta İşçi sendikasının muvafakati aranmaz. Dayanışma aidatı ödemek suretiyle toplu İş sözleşmesinden yararlanma talep tarihinden geçerlidir.

Dayanışma aidatı miktarı, üyelik aidatının üçte ikisidir. Faaliyeti durdurulmuş sendikalara dayanışma aidatı ödenmez." B- İtirazda Dayanılan Anayasa Kuralları :

1- "MADDE 10.- Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz.

Devlet organları ve idare makamları bütün İşlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

2- "MADDE 18.- Hiç kimse zorla çalıştırılmaz. Angarya yasaktır.

Şekil ve şartları kanunla düzenlenmek üzere hükümlülük veya tutukluluk süreleri içindeki çalıştırmalar; olağanüstü hallerde vatandaşlardan istenecek hizmetler; ülke ihtiyaçlarının zorunlu kıldığı alanlarda öngörülen vatandaşlık ödevi niteliğindeki beden ve fikir çalışmaları, zorla çalıştırma sayılmaz."

3- "MADDE 48.- Herkes dilediği alanda çalışma ve sözleşme hürriyetlerine sahiptir. Özel teşebbüsler kurmak serbesttir.

4- "MADDE 49.- Çalışma herkesin hakkı ve ödevidir.

Devlet çalışanların hayat seviyesini yükseltmek, çalışma hayatını geliştirmek için çalışanları korumak, çalışmayı desteklemek ve işsizliği önlemeye elverişli ekonomik bir ortam yaratmak için gerekli tedbirleri alır.

Devlet, İşçi-İşveren ilişkilerinde çalışma barışının sağlanmasını kolaylaştırıcı ve koruyucu tedbirler alır."

5- "MADDE 53.- İşçiler ve İşverenler, karşılıklı olarak ekonomik ve sosyal durumlarını ve çalışma şartlarını düzenlemek amacıyla toplu İş sözleşmesi yapma hakkına sahiptirler.

Toplu İş sözleşmesinin nasıl yapılacağı kanunla düzenlenir.

Aynı İşyerinde, aynı dönem için, birden fazla toplu İş sözleşmesi yapılamaz ve uygulanamaz."

C- ilgili Anayasa Kuralı :

"GEÇİCİ MADDE 15.- 12 Eylül 1980 tarihinden, ilk genel seçimler sonucu toplanacak Türkiye Büyük Millet Meclisinin Başkanlık Divanını oluşturuncaya kadar geçecek süre içinde, yasama ve yürütme yetkilerini Türk Milleti adına kullanan, 2356 sayılı Kanunla kurulu Milli Güvenlik Konseyinin, bu Konseyin yönetimi döneminde kurulmuş hükümetlerin, 2485 sayılı Kurucu Meclis Hakkında Kanunla görev ifa eden Danışma Meclisinin her türlü karar ve tasarruflarından dolayı haklarında cezai, mali veya hukuki sorumluluk iddiası ileri sürülemez ve bu maksada herhangi bir yargı merciine başvurulamaz.

Bu karar ve tasarrufların idarece veya yetkili kılınmış organ, merci ve görevlilerce uygulanmasından dolayı, karar alanlar, tasarrufta bulunanlar ve uygulayanlar hakkında da yukarıdaki fıkra hükümleri uygulanır.

Bu dönem içinde çıkarılan kanunlar, kanun hükmünde kararnameler ile 2324 sayılı Anayasa Düzeni Hakkında Kanun uyarınca alınan karar ve tasarrufların Anayasaya aykırılığı iddia edilemez."

IV- İLK İNCELEME :

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 8. maddesi uyarınca yapılan ilk inceleme toplantısında, ilk incelemeye ilişkin rapor, İtiraz yoluna başvuran Mahkeme'nin gerekçesi, iptali istenen Yasa kuralı ve ilgili Anayasa kurallarıyla bunların gerekçeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

İtiraz yoluna başvuran İzmir 1. İş Mahkemesi'nin Anayasa'ya aykırılık savlarını değerlendirmeden önce İtiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu savında bulunulup bulunulamayacağı sorunu üzerinde durulmalıdır.

Anayasa'nın 152. ve 2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Yasa'nın 28. maddelerine göre, bir davaya bakmakta olan mahkeme, o davada uygulanacak yasa hükümlerini Anayasa'ya aykırı görür ya da taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık savının ciddi olduğu kanısına varırsa, bu konuda bir karar verilmesi için Anayasa Mahkemesi'ne başvurmaya yetkilidir.

İtiraz yoluna başvuran İzmir 1. İş Mahkemesi'nin bakmakta olduğu ve görevi kapsamına giren bir dava bulunduğu gibi iptali istenen yasa kuralı da o davada uygulanacak kural durumundadır. Ancak, Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Yasası, 5.5.1983 gününde kabul edilmiştir. Anayasa'nın geçici 15. maddesi, 12 Eylül 1980'den, ilk genel seçimler sonucu toplanacak Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Başkanlık Divanı oluşturuluncaya kadar geçecek süre içinde, yasama ve yürütme yetkilerini Türk milleti adına kullanan, Milli Güvenlik Konseyi'nin çıkardığı yasaların Anayasa'ya aykırılığı savında bulunulamayacağını öngörmektedir. Bu durumda 5.5.1983 günlü, 2822 sayılı Yasa'nın Anayasa'ya aykırılığı ileri sürülemeyecek ve iptali istemiyle Anayasa Mahkemesi'ne başvurulamayacaktır.

Hernekadar 2822 sayılı Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Yasası'nın bazı maddeleri 3.6.1986 günlü, 3299 sayılı, 27.5.1988 günlü, 3451 sayılı Yasalarla değiştirilmiş ise de, anılan maddenin İtiraz konusu 9. maddesinde herhangi bir değişiklik yapılmadığı ve İtiraz konusu kuralın Milli Güvenlik Konseyi'nin yönetimi döneminde çıkarılmış yasa kuralı olma niteliğini yitirmediği görülmektedir. Bu nedenle Anayasa'nın Geçici 15. maddesi, iptali istenen kuralın İtiraz yolu ile Anayasa'ya aykırı olduğu savına olanak vermemektedir.

Anayasa Mahkemesi'nin 16.10.1990 günlü, Esas 1990/32, Karar 1990/25 sayılı kararında da belirtildiği gibi, madde metninde, 12 Eylül 1980 tarihinden, ilk genel seçimler sonucu toplanacak Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Başkanlık Divanını oluşturuncaya kadar geçecek süre içinde çıkarılan yasalar, kanun hükmünde kararnameler ile 2324 sayılı Anayasa Düzeni Hakkında Yasa uyarınca alınan kararla yapılan İşlemlerin Anayasa'ya aylan olduğu savında bulunulamaz. Bu durum karşısında, söz konusu dönemde çıkarılan yasalar hakkında Anayasa Mahkemesi'nde doğrudan iptal davası açılmayacağı gibi İtiraz yoluyla bile Anayasa'ya aykırılık savında bulunulamaz.

7 Kasım 1982'de halkoyu ile kabul edilen Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın öngördüğü biçimde yapılan ilk seçimler sonucu oluşan Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin ilk

Başkanlık Divanı 6.12.1983'de toplanmış ve böylece yasama görevinin kullanılması, yeni bir düzene bağlanarak, ulusal istenci temsil eden yasama meclisine bırakılmıştır.

Anayasakoyucunun, söz konusu kural ile Milli Güvenlik Konseyi ve Danışma Meclisi'nin yasama yetkisini tek başına ya da birlikte kullandığı dönemde kabul edilen bütün yasalar ve kanun hükmünde kararnameler ile 2324 sayılı. Anayasa Düzeni Hakkında Yasa uyarınca alınan karar ve yapılan İşlemleri Anayasa Mahkemesi'nin denetimi dışında tutmak amacıyla olduğu anlaşılmaktadır.

27.10.1980 günlü, 2324 sayılı "Anayasa Düzeni Hakkında Kanun"un, 4. maddesinde; "Milli Güvenlik Konseyinin bildiri ve kararlarında yer alan ve yer alacak olan hükümlerle 12 Eylül 1980 tarihinden sonra çıkarılan ve çıkarılacak olan Bakanlar Kurulu kararnamelerinin ve üçlü kararnamelerin yürütülmesinin durdurulması ve iptali" isteminin ileri sürülemeyeceği öngörülmekte, 6. maddesinde de; "Milli Güvenlik Konseyinin Bildiri ve Kararlarında yer alan ve alacak olan hükümlerle Konseyce kabul edilerek yayımlanan ve yayımlanacak olan kanunların 9 Temmuz 1961 tarihli ve 334 sayılı Anayasa hükümlerine uymayanları Anayasa değişikliği olarak ve yürürlükteki kanunlara uymayanları da kanun değişikliği olarak yayımlandıkları tarihte ve metinlerinde gösterilen tarihlerde yürürlüğe girer" denilmektedir. Buradaki amaç hiç kuşkusuz, olağanüstü dönemin olağanüstü koşullarının gerektirdiği İşlemlere yasal kolaylık sağlayabilmektedir. Anayasa Düzeni Hakkında Yasa, 1982 Anayasası'nın Geçici 3. Maddesiyle yürürlükten kaldırıldığı için Anayasa'nın Geçici 15. maddesinin konulmasına gereksinim duyulmuştur.

Anayasa'da genel nitelikleri belirli konulan düzenleyen kurallar yanında, belirli konulan düzenleyen özel kurallar da vardır. Bilindiği üzere bir konu, kendine özgü kurallarla düzenlenmemişse sorunların çözümünde genel kurallara gidilir, ancak o konuda özel düzenlemeler varsa ve bu düzenlemeler açık seçikse artık genel kurallara başvurulması düşünülmez.

Anayasa kural ve ilkeleri, etki ve değer bakımından eşit olup hangi nedenle olursa olsun birinin ötekine üstün tutulmasına olanak bulunmadığından, bunların bir arada ve hukukun genel kuralları gözönünde tutularak uygulanmaları zorunludur. Sözü edilen Geçici 15. maddenin de bir Anayasa kuralı olarak, Anayasa'da yer almış bulunan diğer kurallarla etki ve değer bakımından eşit olduğunda kuşku yoktur. Bu bakımdan, Anayasa'da yer alan bu ve bunun gibi belli bir konuya ilişkin kuralların Anayasa'da varolan genel ilkelerden ayrı nitelikte oldukları ileri sürülerek Anayasa'ya aykırılıklarından söz edilemez. Anayasa'da belli bir konuyu düzenleyen özel ilke varken, o konuyu da kapsamı içine alabilecek nitelikte bir genel ilke bulunsa bile onun değil, konuya özgü Anayasa ilkelerinin uygulanması gerekir.

Söz konusu maddenin, "Geçici madde" olarak adlandırılmış bulunması etki ve değer bakımından Anayasa'nın öteki maddelerinden daha zayıf ve önemsiz olduğu biçiminde yorumlanmasına neden olamaz. Çünkü, geçici maddeler, genellikle geçiş dönemlerine ilişkin İşlemlerin uygulama yöntemini ve kapsamını gösteren ayırık hükümleri içerirler. Hukukta genel kural olarak, yasalar, yayımından sonraki olaylara ve durumlara uygulanırlar. Bu ilkenin en çarpıcı ayrıklığı, yasalardaki geçici kurallardır. Bu nedenle yasaların geçici maddeleri ile esas maddeleri arasında çelişiklik varsa, özel niteliği nedeniyle, esas maddeden önce uygulanırlar. Çünkü, yasakoyucu, kuralın ayrıklığında kamu yaran görmüştür. Bilindiği gibi, özel düzenlemenin genel düzenlemeden önce geleceği hukukun genel bir ilkesidir. Bu nedenle, bir yasada öncelik alan geçici maddeler uygulanıp sonuçlan tümüyle alındıktan sonra yürürlükten kalkmış olurlar. Aksi takdirde, yasalardaki geçici maddeler, yasanın bir ayrıklık

olarak kapsadıkları konularla birlikte geçerliliklerini sürdürürler. Başka bir anlatımla, yasakoyucunun yasa tekniği, kamu hizmetinin niteliği, yasama politikasının gereği olarak ayırık kurallar koyabileceğinde duraksanamaz.

Yasalar herşeyden önce, sözü ile uygulanır. Yasa metinlerinin, kullanılan sözcüklerin hukuk dilindeki anlamlarına göre anlaşılması gerekir. Yasa kuralının, günün sosyal ve ekonomik gerekleriyle çeliştiği sanılsa bile yürürlükte kaldığı sürece uygulanması, hukukun gereğidir. Kimi düşünce ve gerekçelerle bu kuralın dışına çıkılması, metinlerin anlamlarından başka biçimlerde yorumlanması, metnin bir tür düzeltilmesine kalkışılması, aslında yasada olmayanı yasaya yakıştırmak ve yorum yoluyla amacını değiştirmek ya da yasakoyucunun yerini almak olur.

Anayasa Mahkemesi, Anayasa'ya aykırılık savını incelerken, öbür yargı organ-ları da denetimlerini yapar ya da bir yasayı uygularken öncelikle yasaların sözel içeriklerini gözönünde tutmaktadırlar. Öte yandan Anayasa'nın bağlayıcılığı ve üstünlüğü ilkesi, Anayasa'nın 11. maddesinde; "Anayasa hükümleri, yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve diğer kuruluş ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallarıdır.

Kanunlar Anayasaya aykırı olamaz." biçiminde açıklanmıştır. Anayasa'nın bu temel ilke ve buyruğuna uygun ve anayasal koruma altında bulunan yasa kurallarının Anayasa'ya aykırılığı elbette düşünülemez.

Anayasa'nın uluslararası andlaşmaları uygun bulma ile ilgili 90. maddesinde de; "Usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası andlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz." hükmü yer almaktadır. Bu ve Geçici 15. maddedeki düzenleme, Anayasa'da yer alan genel hukuk ilkelerinin ayrıklığını oluşturan ulusal ve uluslararası uzlaşmalarla ilgili siyasal ağırlıklı kurallardır.

Geçici 15. maddenin tümü dikkatli olarak incelendiğinde, yapılan düzenlemede konu edilen yasalar için mutlak bir dokunulmazlığın sağlandığını söylemek güçtür. Her şeyden önce Anayasa'da yer alan hukuk devleti ilkesi buna olur vermez. Bu madde kapsamındaki, olağanüstü yönetimin olağanüstü koşulları altında çıkarılan yasalarla yasa hükmündeki kararnamelerin geçilen demokratik düzen içinde değiştirilmesine ya da yürürlükten kaldırılmasına değin Anayasa'ya uygunluk denetimi yolu ile belirtilen dönemin tartışma konusu yapılmamasında kamu yaran görülmüştür. Ancak yasakoyucu, siyasal ve sosyal gelişmelere ve gereksinimlere göre, söz konusu yasal kurallardan gerekli gördüklerini değiştireceği ya da kaldırabileceği gibi Anayasa'da öngörülen koşullara uyarak Anayasa'daki geçici maddeleri de kaldırabilir. Bunlar dışında bir yargı organının Anayasa'yı dışlayan bir yorumla Geçici 15. maddeyi etkisiz duruma getirmesi olanaksızdır.

Anayasa'nın "Egemenlik kayıtsız şartsız Milletindir.

Türk Milleti, egemenliğini, Anayasanın koyduğu esaslara göre, yetkili organ-ları eliyle kullanır.

Egemenliğin kullanılması, hiçbir suretle hiçbir kişiye, zümreye veya sınıfa bırakılamaz. Hiçbir kimse veya organ kaynağını Anayasadan almayan bir devlet yetkisi kullanamaz." açıklığını taşıyan 6. maddesi de çok önemli temel bir ilke getirmiştir. Bu ilke tüm yetkilerin

kaynağını Anayasa'dan alma zorunluluğunu, böyle olmadıkça geçersiz sayılacağını göstermektedir.

Yukarıda açıklandığı üzere Anayasa, geçici 15. maddesi ile bir dönemin yasal İşlemlerinin Anayasa'ya aykırılığı savında bulunulmasını uygun görmemiş, bir anlamda yasaklamıştır. Ancak bunların hukuk devleti ilkesine uygun biçimde yargı denetimine açılması, Anayasa'ya aykırılık savında bulunma ve inceleme yasağının kaldırılmasına bağlı olup bu da Anayasa'nın 87. maddesi uyarınca doğrudan yasama organının görev ve yetkisi kapsamına girmektedir.

Bu durumda, söz konusu kural hakkında, Anayasa Mahkemesi'ne başvurulmasına Anayasa'nın geçici 15. maddesi olanak vermediğinden İtirazın, başvuran Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddi gerekir.

Güven DİNÇER ile Mustafa ŞAHİN bu görüşe katılmamışlardır.

V - SONUÇ :

5.5.1983 günlü, 2822 sayılı "Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunu"nun 9. maddesinin üçüncü fıkrasına yönelik İtirazın, bu kuralın 5.5.1983 gününde yürürlüğe girmiş olması karşısında, Anayasa'nın geçici 15. maddesinin üçüncü fıkrası gereğince, başvuran mahkemenin yetkisizliği nedeniyle REDDİNE, Güven DİNÇER ile Mustafa ŞAHİN'in karşılıqları ve OYÇOKLUĞUYLA,

28.1.1992 gününde karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Üye
Yekta Güngör ÖZDEN	Güven DİNÇER	Servet TÜZÜN
Üye	Üye	Üye
Mustafa ŞAHİN	İhsan PEKEL	Selçuk TÜZÜN
Üye	Üye	Üye
Ahmet N. SEZER	Erol CANSEL	Yavuz NAZAROĞLU
Üye		Üye
Haşim KILIÇ		Yalçın ACARGÜN

KARŞIOY YAZISI

Esas Sayısı : 1992/7

Karar Sayısı : 1992/2

I- 12 Eylül 1980 tarihinden ilk genel seçimler sonucu toplanacak Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Başkanlık Divanı oluşuncaya kadar geçen süre içinde çıkarılan Kanunlar ve Kanun Hükmünde Kararnameler ile 2324 sayılı Anayasa Düzeni Hakkında Kanun uyarınca çıkarılan karar ve tasarrufların Anayasa'ya aykırılığının iddia edilemeyeceği yolundaki Anayasa'nın geçici 15 inci maddesinin son fıkrasındaki kuralın, maddenin bütünü ile birlikte değerlendirilmesi ve yorumlanması gerekir.

Anayasa'nın geçici 15 inci maddesi, belirli bir dönemde fevkalade şartlar altında siyasal görev yapan Milli Güvenlik Konseyi ve Danışma Meclisi Üyeleri ile bu dönemde alınan kararları uygulayan kamu görevlilerini cezai, mali ve hukuki sorumluluktan koruyan kuralları bütünüdür.

Bu dönemde çıkarılan Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerin Anayasa'ya aykırılığının iddia edilememesi, o dönem karar ve tasarruflarının daha sonra Anayasa'ya aykırılık yoluyla hukuki tartışma konusu yapılmasını önlemeye yöneliktir. Yoksa, bu olağanüstü dönem aşıldıktan ve demokratik ve normal Anayasal döneme geçildikten sonra 1980-1983 yılları arasında çıkan kanunların uygulanması nedeni ile mahkemelerin İtiraz yoluyla yaptıkları Anayasa'ya aykırılık başvurularını önlemeye yönelik değildir. Nitekim, 1961 Anayasası'nın 1982 Anayasası'nın geçici 15 inci maddesinin son fıkrasına paralel olan geçici 4 üncü maddesinin üçüncü fıkrası hükmü, Anayasa Mahkemesi'ne İtiraz yolunu kapatmak için çok ayrıntılı bir düzenleme yapmıştır. Geçici 15 inci madde bu derece ayrıntılı ve kapsamlı düzenlenmemiştir. 1961 ve 1982 Anayasaları'nın bu iki maddesinin mukayesesi, geçici 15 inci maddenin Anayasa'ya aykırılık iddiasını önlemek için değil hukuki sorumluluk konusunu çözümlmek için konulduğunu açıkça göstermektedir.

II- Anayasa'nın geçici 15 inci maddesinin Anayasa'nın yürürlüğü ile ilgili 177 inci maddesi ile birlikte yorumlanması gerekir. Sözü edilen madde hükümleri yürürlükte olan ve Anayasa'ya aykırılık taşıyan tüm hukuk kurallarının yeni anayasa dönemi içindeki durumunu ele almakta ve açıklığa kavuşturmaktadır. 177 inci maddenin (e) bendi hükmüne göre, Anayasa hükümlerinin mevcut kurum ve kurallarla olan çelişkileri doğrudan doğruya Anayasa hükümlerinin uygulanması ile çözümlenebilecektir.

Anayasa'nın 177. maddesinin (e) bendi hükmü ile Anayasa'nın geçici 15. maddesindeki Anayasa'ya aykırılık iddiasını engelleyen hüküm, 12 Eylül 1980 ile TBMM'nin açılışı arasındaki tesis edilen tasarrufların tartışılması dışında bütün Anayasa'ya aykırılık iddialarına imkan verici anlamdadır.

III- Geçici 15 inci madde ile ilgili olarak yapılacak engelleyici bir yorum, 1980-1983 yıllarında yürürlüğe konulan sayılan sekizyüzü bulan güncel bir yasal düzenleme grubunun anayasal denetimini sürekli engelleme demektir. 1961 Anayasası'nın geçici 4 üncü maddesi ile

Esas Sayısı : 1992/7
Karar Sayısı : 1992/2

başlayan ve 1982 Anayasası'nın geçici 15 inci maddesi ile sürdürülen bu durum, pek çok konuda Türkiye'yi anayasası ile değil anayasanın yasaklayıcı geçici hükümleri ile yönetilen bir ülke olma yükü altında bırakmaktadır. Anayasal yorumlarda anayasal hakların eksiksiz kullanılması ve anayasal müesseselerin bütünüyle çalışması temel yorum kuralı olmalıdır. Anayasa kurallarında belirsizlik ve uyumsuzluk hallerinde Anayasa hükümlerinin bu yönde yorumlanması ve Anayasa'nın geçici 15 inci ve 177 inci maddelerinin bu anlayışla ele alınarak Anayasa'ya uygunluk denetiminin yapılması gerekir.

Yukarıda açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 152 ve Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 28 inci maddesine göre Mahkemenin İtiraz başvurusunun esastan incelenmesi gerektiği oyuyla karara karşıyım.

Güven DİNÇER

Başkanvekili

KARŞIOY YAZISI

Esas Sayısı : 1992/7

Karar Sayısı : 1992/2

Anayasa'nın 152. ve 2949 sayılı Yasa'nın 28. maddesi uyarınca bir davaya bakmakta olan mahkeme, o dava sebebiyle uygulanacak bir kanun veya kanun hükmünde kararnamenin hükümlerini Anayasa'ya aykırı görürse iptalleri için Anayasa Mahkemesi'ne başvurabilir. Bunun için Mahkemenin elinde yolunca açılmış görevine giren davanın bulunması ve başvuran mahkemenin İtiraz konusu yasa kurallarının iptalini istemeye yetkili olması gerekmektedir.

Anayasa'nın geçici 15. ve Anayasa Mahkemesi'nin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkındaki 2949 sayılı Kanunun 25. maddesinde, 12 Eylül 1980 tarihinden ilk genel seçimler sonucu toplanacak Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Başkanlık Divanı oluşturuluncaya kadar geçecek süre içinde yasama ve yürütme yetkilerini Türk Milleti adına kullanan Milli Güvenlik Konseyi'nin yönetim dönemi içinde çıkarılan kanunlar, kanun hükmünde kararnameler ile 2324 sayılı Anayasa Düzeni Hakkında Kanun uyarınca alınan karar vetasarrufların Anayasaya aykırılığının iddia edilemeyeceği hükmü bağlanmıştır. 12 Eylül 1980 tarihinden sonra yapılan ilk genel seçimler sonucu, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlık Divanı 6.12.1983 tarihinde oluşturulmuştur.

İzmir 1. İş Mahkemesi'nce İtiraza konu edilen 2822 sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunu, 5.5.1983 tarihinde kabul edilmiş ve 7.5.1983 günlü 18040 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. Anılan Kanunun bazı maddeleri 3.6.1986 günlü 3299 sayılı ve 27.5.1988 günlü 3452 sayılı Kanunlarla değişikliğe uğramış ancak dava Mahkemesince, iptali istenilen 9. madde herhangi bir değişikliğe uğramadan ilk kez düzenlendiği biçimde kalmıştır.

Anayasa'nın en önemli belirgin ilkelerinden birini hiç kuşkusuz "Anayasa'nın bağlayıcılığı ve üstünlüğü" ilkesi teşkil eder. Anayasa'nın 11. maddesinde bu ilke, "Anayasa hükümleri, yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve diğer kuruluş ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallarıdır. Kanunlar Anayasa'ya aykırı olamaz" biçiminde vurgulanmıştır. Anayasa'nın tümüne egemen olan bu temel ilke ve buyruğa karşın geçici 15. maddeyle Anayasa'ya konulan bu yasakla güdülen amacın, olağanüstü dönemin olağanüstü koşullarının zorunlu kıldığı yasaların değiştirilmelerinin mümkün olmadığı ve bunların sürekli olarak Anayasa Mahkemesi'nin denetimi dışında tutulmasının istendiği düşünülemez. Zira müdahale sonucu devletin rejimini değiştiren veya ıslah eden güç sahipleri, kurulmasına vesile oldukları yeni düzeni korumak için bu tür zorlaştıracı hükümleri Anayasalara koyabilirler. Ancak, bir yasakoyucunun, bir kuşağın, ya da bir siyasi topluluğun düşünce ve yönetimi, gelecekteki kuşakları bağlayamayacağına göre, geçici 15. maddeyi, Anayasa'ya aykırı hükümlerin sığınabileceği bir yer olarak yorumlamak doğru değildir. Maddenin tümü incelendiğinde, yapılan düzenleme ile olağanüstü dönemde çıkarılan yasalar için mutlak bir dokunulmazlığın sağlanması ve böylece Anayasa'nın bağlayıcılığı ve üstünlüğü ilkesinin gözardı edilmesi değil, bu madde içeriğindeki yasaların değiştirilmelerine ya da yürürlükten kaldırılmalarına değin, Anayasa'ya uygunluk denetimi yoluyla bu hükümlerin tartışma konusu yapılmalarını ve bu yoldan yararlanılarak Milli Güvenlik dönemini altüst edecek girişimlere fırsat verilmemesinin amaçlandığı görülür.

2822 sayılı ve 5.5.1983 günlü "Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunu"nun bazı maddeleri, 3.6.1986 günlü, 3299 sayılı ve yine 27.5.1988 günlü 3451 sayılı kanunlarla değişikliğe uğramış olduğuna göre, yasa olağan Yasama Organı'nın iradesi doğrultusunda yeni bir anlam ve içerik kazanmış olmakta ve bu suretle "değiştirilmelerine veya yürürlükten kaldırılmalarına değin" Anayasa'ya uygunluk denetimi yoluyla tartışma konusu yapılamayacağı yasağının dışına çıkmış olmaktadır. Bu genel kural karşısında, yasanın somut norm denetimine tabi kılınan 9. maddesinin herhangi bir değişikliğe uğramamış olması, Anayasa'nın geçici 15. maddesinde öngörülen Anayasa Mahkemesi'nin denetimi dışında kalma niteliğini halen korumakta olduğunu söylemek güçtür.

Açıklanan nedenlerle, "dava konusu madde herhangi bir değişikliğe uğramadan ilk kez düzenlendiği biçimde kalmıştır; Anayasa'ya aykırılığı ileri sürülemez" görüşünü benimseyen çoğunluk kararına muhalif kaldım.

Üye

Mustafa ŞAHİN